

Samenvatting

Van oorlogslobby

naar oorlogseconomie:

Hoe de wapenindustrie

Europees beleid vormgeeft

Mark Akkerman en Chloé Maulewaeter

Samenvatting

“ De defensie-industrie levert een cruciale bijdrage aan de veerkracht en veiligheid van de Unie, en dus aan vrede en sociale duurzaamheid.

- **Mairead McGuinness, EU-commissaris voor Financiële Diensten, Financiële Stabiliteit en Kapitaalmarkt** (Antwoord op Parlementaire vraag E-001935/2023, 8 september 2023)¹

Deze recente uitspraak komt van een commissaris wiens mandaat weinig te maken heeft met het militaire domein. De belangrijkste lobbygroep van de wapenindustrie, de ASD, gebruikt zulke uitspraken om zijn verhaal te promoten. Dit laat zien hoe ver de invloed van de wapenindustrie op het EU-beleid reikt.

De Europese wapenindustrie EU onderhoudt steeds nauwere banden met EU-beleidsmakers en -instellingen, op zoek naar meer geld (zowel publiek als particulier), langetermijntoezeggingen en meer betrokkenheid in beleidsvorming, processen en debatten. De EU heeft deze eisen steeds meer omarmd en nieuwe stappen gezet in de militarisering van de EU.² Dit voortdurende proces is in een versnelling gekomen door de reactie van de EU op de Russische invasie in Oekraïne vanaf februari 2022, maar is al jaren in de maak, zoals blijkt uit de het rapport 'Beveilig de winst: Hoe de wapenindustrie het Europees defensiebeleid kaapt' van Vredesactie uit 2017.³

Dit nieuwe rapport gaat verder waar het rapport van Vredesactie eindigde. In plaats van tevreden te zijn met het Europees Defensiefonds heeft de bewapeningssector geprofiteerd van het nieuwe paradigma ten gunste van de militarisering van de EU om voortdurend de grenzen te verleggen: van specifieke financiering voor de sector tot ruimere toegang tot civiele programma's, variërend van Erasmus+ tot structurele fondsen.⁴ Meer recentelijk klinken oproepen tot onbeperkte toegang tot duurzame financiering.

Het eerste hoofdstuk van dit rapport geeft een overzicht van hoe de lobby van de wapenindustrie steeds nauwere banden wist te smeden met beleidsmakers en ambtenaren in de EU. De belangrijkste bevindingen zijn:

- De Europese Commissie heeft in 2019 een nieuw Directoraat-Generaal Defensie-industrie en Ruimtevaart (DG DEFIS) opgericht, dat fungeert als dienstverlener voor de Europese wapen- (en ruimtevaart)industrie. Dit DG DEFIS wordt geleid door de EU-commissaris voor Frankrijk, Thierry Breton, die voorheen CEO was van ATOS en wiens benoeming zorgen deed rijzen over een mogelijk belangenconflict.⁵
- Breton heeft een permanente dialoog tot stand gebracht tussen de Commissie en de industrie via een nieuwe 'Deskundigengroep van de Commissie voor beleid en programma's die relevant zijn voor de ruimtevaart-, defensie- en luchtvaartindustrie van de EU'. Hij en andere hoge functionarissen hebben ook vele andere ontmoetingen met vertegenwoordigers van de wapenindustrie.

- De tien grootste EU-wapenbedrijven en de twee grote lobbyorganisaties hebben honderden ontmoetingen gehad met de Europese Commissie sinds 2014 en ruim 150 ontmoetingen met Europarlementariërs sinds 2019. Voorzitter van de Specifieke Subcommissie Veiligheid en Defensie (SEDE) Nathalie Loiseau (Renew) is een van de belangrijkste gesprekspartners voor de militaire industrie. Ook worden wapenbedrijven uitgenodigd voor hoorzittingen in het parlement, terwijl kritische NGO's en onderzoekers zelden de kans krijgen om op zulke bijeenkomsten te spreken.
- Deze inspanningen van de industrie werpen hun vruchten af: in het algemeen stemt het Europees Parlement met overweldigende meerderheid voor wetgeving ter ondersteuning van de wapenindustrie, zoals het Europees Defensiefonds (EDF) en de Verordening ter ondersteuning van de munitieproductie (ASAP). Ook roept het Parlement regelmatig op tot meer financiering voor de wapenindustrie in zijn resoluties.
- Tussen oktober 2022 en mei 2023 kwamen industriële en politieke leiders bijeen tijdens drie high-level bijeenkomsten – twee georganiseerd door de industrie, één door de EU – met als gemeenschappelijke doelstellingen het bevorderen van nauwere samenwerking, het verhogen van de investeringen en het versterken van de wapenindustrie van de EU. Hoge vertegenwoordiger van de EU, Borrell, was spreker op alle bijeenkomsten, Breton op twee (beiden georganiseerd door de industrie). Op alle drie de bijeenkomsten waren ook sprekers aanwezig van het Europees Defensieagentschap, DG DEFIS en de Europese Investeringsbank, evenals vele sprekers van grote wapenbedrijven.
- Het Europees Defensiefonds, de Verordening tot oprichting van een instrument voor de versterking van de Europese defensie-industrie door middel van gemeenschappelijke aanbestedingen (EDIRPA) en de Verordening ter ondersteuning van de munitieproductie vermelden expliciet het bevorderen van het internationale concurrentievermogen van de wapenindustrie van de EU, en daarmee de bevordering van de wapenexport naar landen buiten de EU, als een van hun belangrijkste doelstellingen. Samen zijn de EU-landen nu al de op één na grootste wapenexporteur ter wereld, met Saoedi-Arabië als voornaamste bestemming.
- Wapenbedrijven lobbyen ook steeds vaker op ander beleid dat voor hen belangrijk is, zoals vrijstellingen van milieuregels, toegang tot grondstoffen en de militarisering van grenzen. Ondanks hun succes bij het beïnvloeden van EU-instellingen en -beleid uiten zij regelmatig hun ontevredenheid over de resultaten, waarbij zij hun eisen voor meer geld en steun benadrukken.

Het tweede hoofdstuk concentreert zich op de manier waarop de wapenindustrie binnen de EU een robuuste en strategische greenwashing-lobbycampagne heeft opgezet, waarin wordt gepleit voor opname ervan in de EU-kaders voor duurzame financiering. Deze inspanningen zijn primair gericht op het verbeteren van de financiële kansen van de sector, waarbij de rol van de sector in de Europese veiligheid en defensie wordt benadrukt.

- Als onderdeel van het debat over de sociale taxonomie van de EU verzet de wapenindustrie zich er fel tegen om als 'sociaal onduurzaam' te worden bestempeld. De industrie streeft juist naar erkenning van de in haar optiek bestaande relatie tussen veiligheid en duurzaamheid, in een poging om gezien te worden als een essentiële bijdrage aan het maatschappelijk welzijn.

- Met het uitbreken van de oorlog in Oekraïne betogen leiders uit de industrie dat veiligheid een voorwaarde is voor duurzaamheid, waarbij ze de crisis uitbuiten om hun positie in het duurzame financiële discours te versterken. Deze strategie heeft tot doel de wapenindustrie te presenteren als hoedster van de mondiale duurzaamheid.
- De wapenlobby heeft haar invloed uitgebreid tot buiten het duurzame financieringsbeleid en heeft ook andere officiële EU-documenten beïnvloed. Belangrijke Europese leiders en beleidsmakers hebben hun steun uitgesproken voor de defensie-industrie als strategische pijler van de Europese economie.
- De invloed van de wapenlobby op financiële instellingen heeft sommigen van hen ertoe aangezet hun beleid ten aanzien van militaire investeringen te herzien. Dit heeft ook de Europese Investeringsbank bereikt, die enkele jaren geleden is overgestapt op een flexiblere houding ten aanzien van projecten voor tweeërlei (civiel en militair) gebruik, en die de uitsluiting van directe investeringen in de wapensector zou kunnen opheffen als er eind 2023 een nieuwe voorzitter wordt benoemd.
- Het is essentieel om de aanzienlijke ecologische voetafdruk van de wapenindustrie te onderkennen. De sector draagt bij aan de uitstoot van broeikasgassen en het achterblijven van giftige overblijfselen na oorlogen en veroorzaakt schade aan ecosystemen. De pogingen van de industrie om zichzelf te herpositioneren als een duurzame speler zijn een greenwashing-strategie die contrasteert met het feit dat de aard van militaire activiteiten dood en verderf met zich meebrengt.

De EU beweegt zich nu naar een 'oorlogseconomie'-modus en moet 'de taal van de macht leren', aldus verschillende EU- en nationale leiders. Onder invloed van de wapenindustrie blijft de militarisering van de EU terrein winnen, waardoor de opzet van de EU als vredesproject in teniet wordt gedaan. Deze ontwikkeling zal het risico vergroten op deelname aan gewapende conflicten, en de milieuschade en de huidige klimaatcrisis verergeren. De focus op het versterken van de wapenindustrie onttrekt niet alleen de broodnodige middelen aan diplomatie, vredesopbouw, klimaatbestendigheid en sociale kwesties, het verergert ook de mondiale wapenwedloop: een grotere productiecapaciteit zal meer afzetmogelijkheden vereisen en daarmee meer wapenexporten die oorlog en repressie over de hele wereld aanwakkeren.

- 1 https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-001935-ASW_EN.html; het antwoord is geïnspireerd op overweging 46 van het voorstel voor een verordening tot vaststelling van de wet ter ondersteuning van de munitieproductie (ASAP), COM(2023) 237 final
- 2 Voor meer informatie over de geschiedenis en de stappen van de militarisering van de EU, zie: ENAAT en de Rosa Luxembourg Stiftung (juni 2021) 'A militarised Union, Understanding and confronting the militarization of the European Union'. Beschikbaar op: <https://www.rosalux.eu/en/article/1981.a-militarised-union.html>
- 3 Vranken, Bram (oktober 2017) 'Beveilig de winst: Hoe de wapenindustrie het Europees defensiebeleid kaapt'. Vredesactie. Beschikbaar op: <https://www.vredesactie.be/sites/default/files/Securing%20profits%20in%20webversie.pdf>
- 4 'A militarised Union', Op. cit, p.40-42
- 5 Corporate Europe Observatory (10 november 2019) 'Thierry Breton, the corporate commissioner?'. Beschikbaar op: <https://corporateeurope.org/en/2019/11/thierry-breton-corporate-commissioner>

Authors' biography

Chloé Meulewaeter is a Ph.D. in Social Sciences, lecturer in International Relations and researcher at the Centre Delàs d'estudi per la Pau (Delàs Center for Peace Studies). She works on military spending, arms transfers and the links between militarism and the environmental crisis. Author of reports on these issues, including 'Climate Crisis, Armed Forces and Environmental Peace' (2021, Centre Delàs) and 'Military Spending, Arms Trade and Armed Conflict' (2021, Routledge).

Mark Akkerman is a researcher at Stop Wapenhandel (the Dutch campaign against arms trade), working on arms trade, the arms industry, its lobby, border militarisation and EU funding and policies in these regards. Author of many reports on these issues, including 'Fanning the flames: How the European Union is fuelling a new arms race' (2022, with ENAAT and TNI) and 'Smoke Screen: How states are using the war in Ukraine to drive a new arms race' (2022, with TNI).

About ENAAT

The European Network Against Arms Trade (ENAAT) is an informal network of European grassroots peace groups working together in research, advocacy and campaigning. The network was founded in 1984 in an international conference on arms production and military exports in the Netherlands.

Although European governments claim not to export arms to countries at war or violating human rights, European arms are sold all over the world with very few restrictions. Arms trade is a threat to peace, security and development, and the arms industry is a driving force behind increasing military exports and expenditure.

European Network Against Arms Trade (ENAAT)
c/o Quaker House, Square Ambiorix 50, B-1000 Brussels, Belgium
info@enaat.org - tel: +32.2.234.30.60
X: @_ENAAT - FB: @noEUmoney4arms
EU Transparency Register: 198063521842-62

www.enaat.org

Date: September 2023

Credits: Original photos from European Parliament Media Centre; Ryoji Iwata

Contents of the report may be quoted or reproduced for non-commercial purposes, provided that the source of information is properly cited. ENAAT would appreciate receiving a copy or link of the text in which this document is used or cited. Please note that for some images the copyright may lie elsewhere and copyright conditions of those images should be based on the copyright terms of the original source.